

Kohēzijas fonda vadošās iestādes vadlīnijas

**Neatbilstības Kohēzijas fonda projektos - to
novēšana, noteikšana, paziņošana un labošana**

Saturs

1. Tiesību akti.....	3
2. Kas ir „neatbilstība”?	4
3. Neatbilstību veidi.....	6
4. Darbs ar neatbilstībām.....	10

1. Tiesību akti:

1.1. Padomes 1994.gada 16.maija Regula (EK) Nr.1164/94 par Kohēzijas fonda izveidi;

1.2. Padomes 1999.gada 21.jūnija Regula (EK) Nr.1264/1999, kas groza Regulu (EK) Nr.1164/94 par Kohēzijas fonda izveidi;

1.3. Padomes 1999.gada 21.jūnija Regula (EK) Nr.1265/99, kas groza II pielikumu Regulā (EK) Nr.1164/94 par Kohēzijas fonda izveidi;

1.4. Padomes 1995.gada 18.decembra Regula (EK, Euratom) Nr.2988/95 par Kopienų finanšu interešu aizsardzību;

1.5. Komisijas 1994.gada 26.jūlija Regula (EK) Nr.1831/94 par pārkāpumiem Kohēzijas fonda finansēšanā un nepareizi izmaksātu līdzekļu atgūšanu un par informācijas sistēmas izveidi šajā jomā;

1.6. Komisijas 2005.gada 23.decembra Regula (EK) Nr.2168/2005, ar ko groza Regulu (EK) Nr.1831/94 par pārkāpumiem Kohēzijas fonda finansēšanā un nepareizi izmaksātu līdzekļu atgūšanu un par informācijas sistēmas izveidi šajā jomā;

1.7. Komisijas 2002.gada 29.jūlija Regula (EK) Nr.1386/2002, ar ko paredz sīki izstrādātus īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr.1164/94 attiecībā uz tādas palīdzības pārvaldības un kontroles sistēmām, kura piešķirta no Kohēzijas fonda, kā arī kārtību finansiālu labojumu veikšanai;

1.8. Komisijas 2003.gada 6.janvāra Regula (EK) Nr.16/2003, ar ko nosaka īpašus sīki izstrādātus noteikumus, kas ievieš Padomes Regulu (EK) Nr.1164/94 attiecībā uz izdevumu atbilstīgumu Kohēzijas fonda daļēji finansētu pasākumu kontekstā;

1.9. Padomes 2000.gada 22.maija Regula (EK, Euratom) Nr.1150/2000, ar ko īsteno Lēmumu 94/728/EK, Euratom par Kopienų pašu resursu sistēmu;

1.10. Ministru kabineta 2006.gada 4.jūlija noteikumi Nr.554 „Kārtība, kādā Kohēzijas fonda projektu vadībā iesaistītās institūcijas sniedz ziņas par konstatētajiem pārkāpumiem un neatbilstību projektu īstenošanā”;

1.11. Ministru kabineta 2006.gada 4.jūlija noteikumi Nr.555 „Kārtība, kādā Kohēzijas fonda projektu vadībā iesaistītās institūcijas veic projektu izdevumu izlases veida pārbaudes”;

1.12. Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.271 ”Kārtība, kādā veicamas pārbaudes no Kohēzijas fonda līdzekļiem finansēto projektu īstenošanas vietās”;

1.13. Ministru kabineta 2006.gada 29.augusta noteikumi Nr.704 ”Kārtība, kādā uzskaita un atmaksā Kohēzijas fonda projektu ietvaros neatbilstoši veiktos izdevumus”;

1.14. Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumi Nr.809 „Kārtība, kādā plāno un veic Kohēzijas fonda projekta noslēguma izdevumu deklarācijas neatkarīgu pārbaudi un sagatavo atzinumu”;

1.15. Saeimas 2006.gada 6.aprīļa „Publisko iepirkumu likums”.

2. Kas ir “neatbilstība”?

Neatbilstība ir definēta Regulas Nr.2988/95 1.panta 2.punktā un Regulas Nr.2168/2005 1.panta 1.punktā:

“Neatbilstība” ir jebkurš Kopienu tiesību noteikumu pārkāpums, kas izriet no saimnieciskās darbības subjekta/uzņēmēja darbības vai bezdarbības, kura rezultātā tiek nodarīts vai varētu tikt nodarīts kaitējums Eiropas Kopienu vispārējam budžetam, iekļaujot Kopienas budžetā nepamatotus izdevumus.

Izpratne par “neatbilstībām” aptver ne tikai darbības, kuru rezultātā piemēro Regulas Nr.2988/95 5.pantā norādītos administratīvos sodus (lai piemērotu administratīvo sodu, jākonstatē tīšs pārkāpums vai pārkāpums nolaidības dēļ), bet arī darbības, kurām piemēro Kopienas un dalībvalsts kontroles pasākumus ar mērķi aizsargāt Kopienas un dalībvalsts finanšu intereses.

Neatbilstības var būt gan sistemātiskas, gan arī atsevišķi gadījumi. Sistemātiska neatbilstība ir atkārtota kļūda, kas radusies Kohēzijas fonda (turpmāk – KF) vadības un kontroles sistēmā, kura izveidota ar mērķi nodrošināt atbilstošu izdevumu vai grāmatvedības uzskaiti un noteikumu ievērošanu.

Ko norādītā definīcija nozīmē praksē? Saistībā ar šo jautājumu jāpiemin vairākas lietas:

2.1. Eiropas Komisijas definīcijā minēts „saimnieciskās darbības subjekts” jeb “uzņēmējs”.

Regulas Nr.2168/2005 1.panta 2.punktā uzņēmējs/saimnieciskās darbības subjekts definēts kā jebkura fiziska vai juridiska persona, kas piedalās fondu palīdzības īstenošanā, izņemot dalībvalstis, kuras īsteno valsts varu.

Eiropas Komisiju (turpmāk – EK) interesē tie pārkāpumi, kurus izdarījušas ieviešanas iestādes (projektu izstrādātāji un ieviesēji) un atbalsta saņēmēji (projektu pārvaldītāji un izmantotāji), kā arī (būvdarbu, pakalpojumu, piegāžu) līgumu izpildītāji, nevis vadības sistēmas institūcijas dalībvalstī (piemēram, starpniekinstitūcijas, maksājumu iestāde un vadošā iestāde).

Taču vadības sistēmas nepilnības var izraisīt neatbilstības, piemēram, nepietiekama uzraudzība vai sliktas kvalitātes līgumi. Tādēļ vadošā iestāde ir ieinteresēta noteikt kļūdas vadības un kontroles sistēmā, lai tās novērstu un uzlabotu sistēmu. Šī iemesla dēļ par visām kļūdām jāinformē vadošā iestāde.

2.2. Neatbilstības rodas “rīcības vai nolaidības” dēļ.

Citiem vārdiem sakot, Regulās Nr.2988/95 un Nr.2168/2005 ir atzīta kļūdu esamība, kuras var izraisīt gan apzinātas darbības, gan neapzināta neuzmanība vai nevērība. Pie apzinātām darbībām pieskaitāma krāpšana, kuru var uzskatīt par neatbilstību, kas pieļauta ar nodomu īstenot krāpniecisku rīcību. Krāpšana ir īpašs neatbilstības veids, jo tā ir apzinātas darbības vai bezdarbības rezultāts, nevis radusies pārpratuma, nekompetences, nolaidības vai citu neviltotu kļūmju dēļ.

2.3. EK izpratnē “neatbilstība” ir pārkāpums, kura dēļ var rasties zaudējumi Eiropas Kopienų budžetam.

Regulās Nr.2988/95 un Nr.2168/2005 ietvertajā neatbilstības definīcijā minēti pārkāpumi, kuri var mazināt ienākumus vai izraisīt to zaudējumu Eiropas Kopienų budžetā.

Kļūdu rezultātā par projektu iespējams veikt arī maksājumu nepilnā apjomā, kas NAV iekļauts EK neatbilstību definīcijā. Bieži vien konstatēto nepilnību dēļ nerodas tieši finansiāli zaudējumi (nepietiekama publicitāte, neefektīva vadība, nepietiekama informācija par rezultātiem, u.t.t.). No atbilstošas un stabilas finanšu vadības viedokļa ir jāpievērš pietiekama uzmanība šīm problēmām, jo tās ir būtiskas sistēmas vispārējā analīzē.

2.4. Kad var rasties neatbilstības?

Neatbilstības var rasties jebkurā brīdī projekta darbības laikā:

- 2.4.1. lēmumu pieņemšanas stadijā;
- 2.4.2. projekta sagatavošanas stadijā;
- 2.4.3. publiskā iepirkuma procedūras veikšanas stadijā;
- 2.4.4. līgumu slēgšanas stadijā;
- 2.4.5. ieviešanas stadijā.

3. Neatbilstību veidi

Regulas sniedz detalizētus norādījumus par neatbilstībām, kurām izšķir šādus galvenos veidus:

3.1. Neattiecināmās izmaksas

Neattiecināmās izmaksas ir bieži sastopams neatbilstību veids. Tās saskan ar neatbilstību definīciju, jo ir Kopienas tiesību aktu un/vai KF noteikumu pārkāpums, kā arī var radīt zaudējumus Eiropas Kopienas budžetā. EK Regulās skaidri norādīts, ka Regulas Nr.16/2003 un finanšu memoranda/Eiropas Komisijas lēmuma (turpmāk – EK lēmums) nosacījumiem neatbilstoši veikti izdevumi KF līdzfinansētajos projektos vai pasākumos uzskatāmi par neattiecināmiem.

Visos aspektos finanšu memorands/EK lēmums par projekta apstiprināšanu var tikt izmantots kā projekta ieviešanas noteikumi, kurus ir jāievēro, un katra novirze no šiem noteikumiem ir pieļaujama tikai ar EK rakstisku atļauju. Jebkurai novirzei no EK lēmuma ir jābūt attiecīgai modifikācijai (finanšu memoranda/EK lēmuma grozījumiem) kaut kādā laika posmā, vēlams, pirms tiek veikts jebkāds maksājums. Piemēram, priekšmeti, kas iegādāti būvniecības nodrošināšanai, bet kas nav iekļauti finanšu memorandā/EK lēmumā, nav attiecināmi.

3.1.1. Papildus Komisijas Regulā Nr.16/2003 minētajiem nosacījumiem par izdevumu attiecināmību, par neattiecināmiem izdevumiem uzskata:

- izdevumus, kuri pieprasīti pirms projekta oficiālā sākuma – par perioda sākumu, kurā izdevumi uzskatāmi par attiecināmiem, nosaka dienu, kad EK no dalībvalsts saņēmusi atbilstošu pieteikumu atbalsta piešķiršanai;
- izdevumus bez atbilstošiem attaisnojošiem dokumentiem – maksājumu pieprasījumi iesniegti, balstoties uz prognozēm un aprēķiniem, nevis reāliem izdevumiem;
- izdevumus gadījumos, kad atbalsta saņēmējs pārskaitītos līdzekļus neizmanto paredzētajiem mērķiem vai saskaņā ar līdzfinansējuma līgumu vai KF lēmumu;
- izdevumus projekta vai projektu grupas darbībai, piemēram, algas, patēriņa preces, rezerves detaļas, enerģija, ķīmiskās preces, u.c.;
- izdevumus par juristu un notāru konsultācijām, ja tie nav apmaksāti projekta darbības laikā;
- ceļa izdevumus valsts ierēdņiem.

3.1.2. Atbilstoši Regulai Nr.16/2003 daži izdevumu veidi var būt attiecināmi, ja vien tie ir apstiprināti finanšu memorandā/EK lēmumā. Piemēram:

1. izdevumi par labiekārtota zemesgabala iegādi;
2. izdevumi par piekļuves tiesībām būvlaukumam projekta ieviešanas laikā, ja tie ir būtiski projekta ieviešanai;
3. izdevumi par ilglietojamām iekārtām, kas ir īpaši pirktas vai ražotas projekta ieviešanai, ja pēc projekta beigām tās ir bez ekonomiskas vērtības vai pēc lietošanas tiek nodotas metāllūžņos;
4. finansēšanas metožu izdevumi, kas neparedz tūlītēju iekārtu pirkumu, piemēram, līzings ar nosacījumu, ka īpašumtiesību nodošana par ieviešanu atbildīgajai iestādei notiek pirms atlikuma samaksas;
5. izdevumi par zemes iegādi, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:
 - zemes iegāde ir būtiska projekta ieviešanai;
 - zemes iegādes izdevumi nepārsniedz 10% no attiecināmajiem projekta izdevumiem, izņemot gadījumus, ko pienācīgi pamatojusi iestāde, kas ir atbildīga par projekta ieviešanu;
 - no neatkarīga kvalificēta novērtētāja vai pienācīgi apstiprinātas oficiālas iestādes tiek saņemta apliecība, kas apstiprina, ka iegādes cena nepārsniedz tirgus vērtību;
 - tiek ievēroti valstu noteikumi, kas paredzēti, lai novērstu spekulāciju.
 - izdevumi par zemes iegādi, kas pēc projekta paliek izmantošanai mežsaimniecībā vai lauksaimniecībā;
 - izdevumi par nekustamā īpašuma iegādi;
 - projekta vai projektu grupas darbības izdevumi, kas saistīti ar apkalpojošā personāla apmācību un projekta un tā iekārtu pārbaudi konkrētā laika posmā;
 - autostāvvietu būvniecība;
 - tehniskā palīdzība, u.c.

Ir jābūt pārliecībai, ka augstāk minētās pozīcijas ir iekļautas finanšu memorandā/EK lēmumā, tādējādi iekļaujot tās projekta uzraudzības rādītājos un darbu kategoriju uzskaitījumā.

3.2. Līdzfinansējuma pārklāšanās

Vienam projektam vienlaikus tiek piesaistīts finansējums no vairākiem avotiem, lai segtu (attiecināmās) izmaksas (vieniem un tiem pašiem izdevumiem piesaistot KF un, piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) finansējumu);

3.3. Dalībvalsts maksājumu kavēšanās ieviešanas iestādei/atbalsta saņēmējam

Mērķis ir gūt labumu no finansējuma turēšanas kontā, nopelnot procentus. Visi līdzekļi ieviešanas iestādei/atbalsta saņēmējam pārskaitāmi bez jebkādiem

ieturējumiem un atskaitījumiem, kas varētu samazināt pienākošos maksājumu apjomu.

3.4. Iepirkums un konkurence

Publiskā iepirkuma procesā, pārkāpjot Eiropas Savienības (turpmāk – ES) un Latvijas tiesību aktu prasības, var rasties liels skaits neatbilstību, kas saistītas ar sarežģītajiem un dažādi interpretējamiem noteikumiem šajā jomā, kā arī krāpniecisku darbību iespējām.

Publiskā iepirkuma procesā pārkāpumi uzskatāmi par neatbilstībām pat gadījumos, kad tās neizraisa tiešus līdzekļu zaudējumus.

Neatbilstības galvenokārt ir saistītas ar gadījumiem, kad tiek pārkāpti tādi būtiski ES iepirkuma principi kā caurskatāmība, vienlīdzīga un nediskriminējoša attieksme, un, jo īpaši, godīga konkurence.

Neatbilstības vai krāpšanas gadījumus iespējams konstatēt dažādos iepirkuma procesa posmos:

3.4.1. Pirmais posms, kurā var konstatēt neatbilstības, ir atsevišķus dalībniekus ierobežojoša pretendentu piesaistīšanas kārtība:

- vienošanās pretendentu starpā – kartelis, pretendenta iespēju neatbilstoša atspoguļošana, apzināti kļūdaini aprēķini vai maldinoši piedāvājumi;
- kandidātu realizēta projekta īstenotāja ietekmēšana – kukuļdošana, lobēšana, politisks spiediens;
- projekta īstenotāja darbības – pretendentu piesaistīšanas kritēriji izstrādāti par labu kādam īpašam pretendentam vai neeksistējošu kandidātu piesaistīšana.

3.4.2. Otrais posms, kurā var konstatēt neatbilstības, ir slēdzamā iepirkuma līguma (turpmāk – līgums) nosacījumu maiņa pēc iepirkuma procedūras sekmīgi izturējušā pretendenta izraudzīšanās:

- darba uzdevuma sākotnējo nosacījumu grozīšana, izstrādājot līgumu, ir uzskatāma par negodīgu konkurenci, jo pārējie pretendenti būtu varējuši savus piedāvājumus pielāgot mainītajiem nosacījumiem, ja tie būtu zināmi iepirkuma procedūras sākotnējā posmā;
- papildus līgumu slēgšana ar izraudzīto piegādātāju vai darbu veicēju, neorganizējot atbilstošas iepirkuma procedūras (šāda rīcība uzskatāma par sākotnējā darba uzdevuma vai tehnisko nosacījumu grozīšanu).

3.4.3. Trešais posms, kurā var konstatēt neatbilstības, ir līguma īstenošana, kurā:

- līguma izpildītājs piesaista nepieredzējušus, neatbilstošus vai nesertificētus apakšuzņēmējus;
- projekta ieviesējs nepiemēro līgumā noteiktās soda sankcijas, kas līguma izpildītāju nostāda izdevīgā stāvoklī un kropļo konkurenci;
- līguma izpildes termiņš neiekļaujas projekta termiņā;
- tiek veikti izdevumi par priekšmetiem, kas nav iekļauti līgumā;
- papildus veicamie darbi tiek īstenoti kā papildinājumi esošajiem līgumiem, nevis tiek rīkoti jauni konkursi.

3.5. Krāpšana

Par krāpšanu var uzskatīt lielu daļu neatbilstību (ieskaitot arī citās kategorijās iedalītās), taču uzskatāmākie piemēri ir šādi:

3.5.1. nepatiesi jeb izdomāti tehniskie, ekonomiskie, ietekmes uz vidi, izmaksu un ieguvumu pētījumi;

3.5.2. KF projekta izmantošana nekustamā īpašuma iegādei un turpmākiem spekulatīviem darījumiem, kuros projekta īstenošanas gūst peļņu uz KF rēķina;

3.5.3. projekta darbību un pasākumu neveikšana vispār;

3.5.4. cita projekta īstenošana apstiprinātā projekta vietā;

3.5.5. piegādātāja īstenošana cenu paaugstināšana vai pārrēķināšana (darbaspēka, materiālu vai citas izmaksas), kas uzskatāmas par mākslīgu cenu palielinājumu;

3.5.6. apzināti nelietderīgu darbu veikšana;

3.5.7. tehnisko nosacījumu neievērošana, krāpnieciskas darbības saistībā ar materiālu daudzuma, kvalitātes un izcelsmes prasību izpildi.

3.6. Revīzijas liecības

Precīzas un visaptverošas revīzijas liecības ir svarīga EK prasība visiem projektiem. Nepiemēroti vai nepareizi attaisnojošie dokumenti tiks uzskatīti par neatbilstību, ja tie būs pilnīgi vai daļēji viltoti.

Regulas Nr.1386/2002 6.pantā noteikts, ka dalībvalstu vadības un kontroles sistēmām ir jāsniedz pietiekamas revīzijas liecības un kādas revīzijas liecības var uzskatīt par pietiekamām. Minētās Regulas I pielikumā ir dots pietiekamu revīzijas liecību informatīvo prasību orientējošs raksturojums.

3.7. Revīzijas atteikšana

Ieviešanas iestādes, atbalsta saņēmēja vai līguma izpildītāja atteikšanās pakļauties revīzijas procedūrai, kuru īsteno dalībvalsts vadošā iestāde, starpniekinstitūcija, maksājumu iestāde, neatkarīgā struktūrvienība, Valsts kontrole, EK audita iestādes vai Eiropas Revīzijas palāta, uzskatāma par neatbilstību.

4. Darbs ar neatbilstībām

4.1. No neatbilstībām nav iespējams izvairīties pilnībā, taču jācenšas:

- to skaitu samazināt, izmantojot atbilstošas novēršanas sistēmas;
- panākt, lai neatbilstības rastos tikai atsevišķos gadījumos, nevis būtu sistemātiskas; to iespējams nodrošināt ar uzticamas un stabilas vadības un kontroles sistēmas palīdzību;
- nodrošināt, lai tās tiktu atbilstoši noteiktas, paziņotas un labotas.

4.2. Šī skaidrojošā dokumenta atlikušajā daļā aprakstīti pieci soļi darbā ar neatbilstībām.

4.2.1. Neatbilstību novēršana

Neatbilstības novērš ar drošas un uzticamas vadības un kontroles sistēmas palīdzību, kā arī konsekventi un pienācīgi piemērojot šos nosacījumus un procedūras. Tas ir nepārtraukts process, kas sākas ar projekta iesnieguma izstrādi un izvērtēšanu.

Brīdī, kad EK apstiprina projekta iesniegumu, visiem izdevumiem jābūt attiecināmiem, ieviešanas plāniem saskaņotiem ar Kopienas tiesību aktiem, kā arī jābūt izveidotām piemērotām vadības un uzraudzības sistēmām, kas nodrošina atbilstošu izdevumu veidošanos.

Starpniekinstitūcijām vadības un kontroles sistēmā ir pienākums nepastarpināti uzraudzīt ieviešanas iestādes un līgumu izpildītājus; tām jāveic šādas funkcijas:

1. veicot iepirkuma procesa uzraudzību, jānodrošina atbilstošo noteikumu ievērošana gan burtiski, gan idejiski;
2. jāizstrādā skaidras, nepārprotamas un reāli īstenojamas vadlīnijas ieviešanas iestādēm un atbalsta saņēmējiem;
3. jāizstrādā programma Regulas Nr.1386/2002 4.un 9.pantā noteikto pārbažu īstenošanai, kā arī sistēma maksājumu pieprasījumu kontrolei, kas veicina nosacījumu ievērošanu.

Vadošās iestādes uzdevums ir nodrošināt vadlīnijas un palīdzību starpniekinstitūcijām saistībā ar to pienākumiem šajā jomā, kā arī uzraudzīt to darbības, lai pārliecinātos par to piemērotību.

4.2.2. Neatbilstību noteikšana

Starpniekinstitūcijas, kuras galvenokārt ir atbildīgas par neatbilstību noteikšanu, var izmantot šādas metodes:

1. Regulas Nr.1386/2002 4.pantā noteiktās pārbaudes projekta īstenošanas vietā, lai pārlicinātos, vai paredzētās darbības tiek īstenotas un vai nodrošināti piemēroti dokumenti;
2. maksājumu pieprasījumu pārbaudes pirms to nosūtīšanas maksājumu iestādei, lai pārlicinātos, ka tajā atspoguļoti budžetā norādītie attiecināmie izdevumi;
3. Regulas Nr.1386/2002 9.pantā noteiktās izdevumu izlases pārbaudes, lai pārlicinātos, vai izdevumi ir attiecināmi, izmantotas piemērotas iepirkumu procedūras un nodrošinātas revīzijas liecības, u.t.t.;
4. Regulas Nr.1386/2002 9.pantā noteiktās sistēmas pārbaudes, pārlicinoties, vai vadības un kontroles sistēma ir pietiekami droša un uzticama, lai novērstu, noteiktu, paziņotu un labotu neatbilstības.

Neatbilstības vai iespējamās neatbilstības var noteikt arī vadošās iestādes darbinieki, jo īpaši tie, kas attiecīgajā sistēmā veic pārbaudes, izskata ikmēneša ziņojumus un atskaites, kā arī sagatavo ziņojumus uzraudzības komitejas sēdēm.

4.2.3. Lēmums par turpmākajām darbībām

Pirms oficiālo pasākumu veikšanas (paziņojums EK un finanšu līdzekļu atgūšana) attiecīgajām iestādēm jāpārbauda, vai aizdomas par neatbilstībām ir pamatotas vai nepamatotas. Tas nozīmē visaptverošu un precīzu izpēti darbu. Atkarībā no izpēti procesa īpatnībām jānodrošina, ka tiek ievērotas arī konfidencialitātes prasības un nevainības prezumpcijas nosacījumi un ka nepieciešamie fakti tiek apkopoti un patiesība noskaidrota.

Izpēti procesa konfidencialitāti valsts iestādes nedrīkst izmantot kā atrunu, lai nesniegtu ziņas par neatbilstību izmeklēšanu un izdarītajiem secinājumiem, izņemot gadījumus, kad izpēti procesu pārņem tiesu iestādes, kas nav atļāvušas informācijas sniegšanu EK (tas pats attiecas uz informāciju, ko izpēti gaitā valsts pārvaldes iestāde ieguvusi pēc tiesvedības procesa uzsākšanas).

Ja neatbilstība ir noteikta un apstiprināta, turpmākās darbības ir atkarīgas no:

1. neatbilstības veida un īpatnībām;
2. iestādes, kas atklājusi neatbilstību un paziņojusi par to varas iestādēm;
3. neatbilstības apjoma.

Vispirms jāpieņem lēmums par oficiāla paziņojuma sniegšanu, kā arī par to, vai paziņojums sniedzams EK.

4.2.4. Ziņošana par neatbilstībām

4.2.4.1. Iekšējās sistēmas neatbilstību paziņošanai

Neatbilstības pārbaudēs var atklāt jebkura no KF projektu vadībā un ieviešanā iesaistītajām iestādēm – EK audita misija, vadošā iestāde, maksājumu iestāde, neatkarīgā struktūrvienība, Finanšu ministrija (turpmāk – FM), starpniekinstitūcija, atbalsta saņēmējs un ieviešanas iestāde, līguma izpildītājs, kā arī Valsts kontrole.

Ziņošanas kārtību, kādā ziņo par konstatētajām neatbilstībām, nosaka MK noteikumi Nr.554. Šie noteikumi nosaka, kā starpniekinstitūcijas un maksājumu iestāde informē vadošo iestādi par konstatētajām neatbilstībām.

1. Noteikumi izdala divus pārkāpumu un neatbilstību veidus, par kuriem jāziņo:
 - neatbilstības, par kurām jāiesniedz vadošajai iestādei ceturkšņa ziņojumi;
 - būtiskas neatbilstības, par kurām jāinformē vadošā iestāde trīs dienu laikā pēc to konstatēšanas.
2. Ceturkšņa ziņojumi jāiesniedz par šāda veida konstatētajām neatbilstībām:
 - par neatbilstību, kuras kopējā summa latos, piemērojot konvertācijas kursu saskaņā ar Regulas Nr.2168/2005 12.panta 2.daļu, ir lielāka par 10 000 eiro;
 - par neatbilstību, kuras kopējā summa latos, piemērojot konvertācijas kursu saskaņā ar Regulas Nr.2168/2005 12.panta 2.daļu, ir mazāka par 10 000 eiro, ja neatbilstība atkārtojas konkrētā projekta ietvaros;
 - par aizdomām par krāpšanu vai organizēto noziedzību.

Jēdzienu „aizdomas par krāpšanu” Regulas Nr.1836/94 1.a panta 4.punktā saskaņā ar grozījumiem, ko veic ar Regulu Nr.2168/2005, definē kā pārkāpumu (neatbilstību), attiecībā uz kuru valsts līmenī tiek uzsākta administratīva un/vai tiesvedības procedūra, lai noteiktu, vai pastāv tīšs pārkāpums, jo īpaši krāpšana, kā tas noteikts Konvencijas par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību 1.panta 1.punkta a) apakšpunktā.

3. Par būtiskām neatbilstībām tiek uzskatīti:

- gadījumi, kad neatbilstībām drīzumā varētu būt sekas ārpus valsts teritorijas;
- gadījumi, kad konstatētas jaunas pārkāpumu metodes;
- gadījumi, kad neatbilstības kopējā summa pārsniedz 25 000 eiro.

4. Ceturkšņa ziņojumu iesniegšanas termiņi:

- līdz 1.maijam par kārtējā gada I ceturksni;
- līdz 1.augustam par kārtējā gada II ceturksni;
- līdz 1.novembrim par kārtējā gada III ceturksni;
- līdz 1.februārim par iepriekšējā gada IV ceturksni.

Starpniekinstitūcijas un maksājumu iestāde rakstiski informē vadošo iestādi minētajos termiņos arī tad, ja attiecīgajā ceturksnī pārkāpumi nav konstatēti.

Par neatbilstībām ziņo, aizpildot veidlapu „Ceturkšņa ziņojums par neatbilstību Kohēzijas fonda projektu īstenošanā saskaņā ar Komisijas 1994.gada 26.jūlija Regulas (EK) Nr.1831/94, kas grozīta ar Komisijas 2005.gada 23.decembra Regulu (EK) Nr.2168/2005, par pārkāpumiem finansēšanā no Kohēzijas fonda un nepareizi izmaksātu līdzekļu atgūšanu un par informācijas sistēmas izveidi šajā jomā 3. un 5.pantu” (turpmāk – veidlapa). Veidlapa ir izstrādāta saskaņā ar EK un Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja (turpmāk - OLAF) prasībām un ir pieejama MK noteikumu Nr.704 pielikumā.

Regula Nr.1831/94, saskaņā ar grozījumiem, ko veic ar Regulu Nr.2168/2005, nosaka, ka ziņojumi par ceturksnī konstatētajām neatbilstībām EK un OLAF jānosūta divu mēnešu laikā pēc attiecīgā ceturkšņa beigām. Ziņojumus EK un OLAF sūta FM Iekšējā audita departaments (IAD), pamatojoties uz vadošās iestādes vadītāja lēmumu. Saskaņā ar FM Iekšējo kārtību Nr.50 vadošā iestāde divas nedēļas pirms minētā termiņa informē IAD par neatbilstībām, par kurām jāziņo EK un OLAF. Vadošā iestāde informāciju sniedz, izmantojot veidlapu.

Ja, sastādot ceturkšņa ziņojumu, nav pieejama visa informācija vai nepieciešams papildināt iepriekšējo ceturkšņu ziņojumos iekļauto informāciju, starpniekinstitūcija vai maksājumu iestāde iztrūkstošo informāciju nosūta kopā ar nākamā ceturkšņa ziņojumiem, veicot attiecīgus ierakstus ceturkšņa ziņojuma veidlapā.

5. Papildus MK noteikumos Nr.554 noteiktajam, nepieciešams rakstiski informēt arī par citām neatbilstībām, it īpaši:

- ja neatbilstoši veikto izdevumu summa nepārsniedz 10000 eiro un ja nepieciešams vadošās iestādes lēmums par neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanu;
- neatbilstībām un nepilnībām vadības un kontroles sistēmā;
- projektos konstatētajām sistēmas neatbilstībām, kam nav tiešu finansiālu sekas, bet kas var atkārtoties citu projektu īstenošanā.

Vadošā iestāde informē maksājumu iestādi par vadošās iestādes vai starpniekinstitūcijas atklātām neatbilstībām un turpmāko plānoto rīcību.

Vadošā iestāde nosūta IAD starpniekinstitūciju un maksājumu iestādes sagatavotos ceturkšņa ziņojumus. Vadošā iestāde var veikt izmaiņas šajos ziņojumos, grozījumus iepriekš saskaņojot ar ziņojuma iesniedzēju. Par neatbilstībām, kas atklātas vadošās iestādes veikto auditu un pārbaūžu laikā, vadošā iestāde sastāda ceturkšņa ziņojumus.

Papildus tam, neatbilstības un trūkumi vadības un kontroles sistēmā var tikt atklāti arī projekta noslēguma izdevumu deklarācijas pārbaudes laikā, ko veic neatkarīgā struktūrvienība. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.809 vadošā iestāde sasauca darba grupu šo trūkumu novēršanai, kurā iekļauj vadošās iestādes, maksājumu iestādes un atbildīgās starpniekinstitūcijas pārstāvjus. Ja noslēguma izdevumu deklarācijas pārbaudes laikā konstatē neatbilstības, par kurām jāziņo EK un OLAF, vadošā iestāde sastāda ceturkšņa ziņojumus augstākminētajos termiņos pēc informācijas saņemšanas no neatkarīgās struktūrvienības.

Runājot par Eiropas Kopienas pašu resursiem, Regulas Nr.1150/2000 6.panta 5.punkts paredz, ka ziņojums sniedzams tūlīt pēc krāpšanas gadījuma vai neatbilstības konstatēšanas, neatsaucoties uz attiecīgo administratīvo aktu vai normatīviem, t.i. informēšanas pienākums ir spēkā pat tajos gadījumos, kad kompetentās iestādes vēl nav veikušas neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanu.

4.2.4.2. Paziņojums EK un OLAF

EK noteikusi šādas prasības paziņojumiem par neatbilstībām:

„Dalībvalstis paziņo Komisijai par neatbilstību gadījumiem, par kuriem ir notikusi pirmā administratīvā un/vai tiesas konstatācija.” [Regulas Nr.1831/04 3.panta 1.punkts, saskaņā ar grozījumiem, ko veic ar Regulu Nr.2168/2005]

Taču šim nosacījumam ir divi izņēmumi:

- “Ja summa nepārsniedz 10 000 eiro” [12.panta 1.punkts];
- “Saņēmējam brīvprātīgi paziņojot par neatbilstību pirms to noteikusi attiecīgā valsts iestāde pirms vai pēc maksājuma veikšanas” [3.panta 1.punkts].

Tādējādi par neatbilstību drīkst ziņot EK, ja tā noteikta vadības un kontroles sistēmas novēršanas fāzē, pirms starpniekinstitūcija un maksājumu iestāde ir apstiprinājusi maksājuma pieprasījumu (t.i., saimnieciskās darbības

subjekts/uzņēmējs neizdara pārkāpumu, kas var nelabvēlīgi ietekmēt Eiropas Kopienu budžetu), tai skaitā gadījumi, kad attiecīgā valsts pārvaldes iestāde konstatē, ka tā kļūdījies, nosakot attiecināmos izdevumus, un izlabo kļūdu pirms maksājumu veikšanas.

Attiecībā uz neatbilstību ziņošanu EK var pieļaut izņēmumu tad, ja spēkā ir nepārvaramas varas apstākļi (ievērojot Eiropas Kopienu Tiesas praksē noteiktos ierobežojumus).¹

Par krāpšanas gadījumu jāpaziņo gandrīz vienmēr, neatkarīgi no tā, vai tas noticis pirms vai pēc maksājuma veikšanas. Tomēr paziņojums ne vienmēr ir jāiesniedz, ja krāpniecisko darbību apjoms nerada vairāk kā 10 000 eiro lielus zaudējumus.

4.2.5. Neatbilstību labošana

Kārtību, kādā nodrošināma ieviešanas iestādes vai atbalsta saņēmēja nepareizi, nepamatoti un nelikumīgi (turpmāk – neatbilstoši) veikto izdevumu uzskaitē un atmaksāšana nosaka MK noteikumi Nr.704.

4.2.5.1.Šie noteikumi paredz, ka vadošā iestāde pēc ceturkšņa ziņojuma, FM, Valsts kontroles, EK vai citu institūciju revīzijas atzinumu vai cita veida informācijas (turpmāk – informācija) par neatbilstoši veiktajiem izdevumiem saņemšanas piecu darbdienu laikā to izvērtē un, ja tiek apstiprināts, ka ir veikti neatbilstoši izdevumi, pieņem lēmumu par neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanu (pilnā apmērā vai daļēji) no KF finansējuma un valsts budžeta finansējuma, norādot tajā šādu informāciju:

1. projekta nosaukumu un kodu;
2. neatbilstoši veikto izdevumu summu sadalījumā pa finansējuma avotiem;
3. atgūstamo neatbilstoši veikto izdevumu summu, tai skaitā:
 - KF finansējuma daļu;
 - valsts budžeta finansējuma daļu;
4. atmaksāšanas termiņu;
5. neatbilstoši veikto izdevumu summu, kas pārskaitāma EK, ja no EK ir saņemts paziņojums par līdzekļu atmaksāšanu;

¹ Komisijas paziņojums C(88) 1696 (OJ C 259, 6.10.1988, p. 10). Šis uzskatāms par izņēmumu pieejai, kas paredz tiesību aktu nosacījumu precīzu un stingru ievērošanu un interpretēšanu.

6. atgūstamo neatbilstoši veikto izdevumu summu, par kuru tiek samazināta projekta kopējo attiecināmo izmaksu summa, kuru nevar izmantot, lai segtu izmaksas, attiecībā uz kurām tika konstatēti neatbilstoši veiktie izdevumi;
7. neatbilstoši veikto izdevumu datumu.

Šāds lēmums tiek pieņemts gadījumā, ja neatbilstošus izdevumus ir veicis atbalsta saņēmējs, kas nav valsts iestāde. Tas ietver arī pašvaldības. Ja neatbilstošus izdevumus ir veikusi valsts budžeta iestāde, vadošā iestāde sagatavo ziņojumu un nosūta to kopā ar sākotnējo informāciju FM, kā arī informē Ministru kabinetu par neatbilstoši veiktajiem izdevumiem. FM nosūta šo informāciju valsts budžeta iestādes, kura veikusi neatbilstošus izdevumus, augstākās iestādes vadītājam un Valsts kontrolei.

Vadošā iestāde trīs darbdienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas vai ziņojuma nosūtīšanas attiecīgajām iestādēm nosūta to starpniekinstitūcijai un tā kopiju – maksājumu iestādei, neatkarīgajai struktūrvienībai, institūcijai, kura veikusi neatbilstošus izdevumus, un tām institūcijām, kuru revīzijas atzinumi tika izvērtēti lēmuma pieņemšanas procesā.

Ja lēmuma pieņemšanai nepieciešama papildu informācija, to pieprasa no starpniekinstitūcijas vai maksājumu iestādes. Nepieciešamības gadījumā vadošā iestāde var sasaukt arī darba grupu, kurā iekļauj iesaistīto pušu pārstāvjus.

Neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanu nodrošina starpniekinstitūcija sekojošā kārtībā. Pēc vadošās iestādes lēmuma saņemšanas starpniekinstitūcija atver kontu Valsts kasē neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanai un nosūta vēstuli un šī lēmuma kopiju ieviešanas iestādei vai atbalsta saņēmējam, norādot atmaksājamo līdzekļu apmēru, atmaksas termiņu un kontu Valsts kasē. Ieviešanas iestāde vai atbalsta saņēmējs atmaksā projekta ietvaros neatbilstoši veikto izdevumu summu un nokavējuma naudu, ja tāda ir, minētajā kontā.

Ja ieviešanas iestāde vai atbalsta saņēmējs nevar veikt neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanu norādītajā termiņā un apmērā, tā vismaz trīs darbdienu pirms noteiktā termiņa informē par to starpniekinstitūciju un piecu darbdienu laikā vienojas ar starpniekinstitūciju par naudas līdzekļu atmaksāšanas grafika izmaiņām. Starpniekinstitūcija trīs darbdienu laikā iesniedz vadošajai iestādei ar ieviešanas iestādi vai atbalsta saņēmēju saskaņotos priekšlikumus par atmaksāšanas grafika izmaiņām. Vadošā iestāde piecu darbdienu laikā izskata šos priekšlikumus un var pieņemt lēmumu par grozījumu veikšanu lēmumā, par ko trīs darbdienu laikā informē starpniekinstitūciju, maksājumu iestādi un neatkarīgo struktūrvienību.

Starpniekinstitūcija nodrošina neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanas uzraudzību un informē vadošo iestādi, maksājumu iestādi un neatkarīgo struktūrvienību par lēmuma izpildi. Ja ieviešanas iestāde vai atbalsta saņēmējs

neatmaksā neatbilstoši veiktos izdevumus noteiktajā termiņā, tas par katru nokavēto dienu maksā nokavējuma naudu 0,1 procenta apmērā no neatmaksātās summas. Nokavējuma naudu nepiemēro priekšlikumu par

atmaksāšanas grafika izmaiņām saskaņošanas laikā. Ja ieviešanas iestāde vai atbalsta saņēmējs, kas nav valsts budžeta iestāde, viena kalendārā mēneša laikā pēc noteiktā atmaksāšanas termiņa beigām neatmaksā neatbilstoši veiktos izdevumus un nevienojas ar starpniekinstiuciju par atmaksāšanas grafiku, starpniekinstiucija veic attiecīgus pasākumus Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, lai nodrošinātu neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanu. Ja KF vadībā iesaistītajām iestādēm neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanas procesā rodas tiesvedības izdevumi, saskaņā ar Regulas Nr.1831/94 7.pantu tos var segt EK (neatkarīgi no tiesvedības procesa iznākuma).

Saskaņā ar trīspusējiem līgumiem starp vadošo iestādi, maksājumu iestādi un starpniekinstiucijām par sadarbību KF projektu ieviešanā, maksājumu iestāde var pēc savas iniciatīvas vai vadošās iestādes pieprasījuma uz laiku apturēt KF un valsts finansējumu projektam, ja projekta īstenošanā konstatētās neatbilstības netiek laicīgi labotas.

4.2.5.2. Starpniekinstiucija ne vēlāk kā divu darbdienu laikā pēc konta izraksta saņemšanas par atmaksājamo līdzekļu ieskaitīšanu starpniekinstiucijas norādītajā kontā rīkojas šādi:

- ja neatbilstoši veiktie izdevumi nav pārskaitāmi EK, atgūto valsts līdzfinansējuma daļu un soda naudu ieskaita Valsts kases norādītajā valsts budžeta pārējo nenodokļu ieņēmumu kontā un atgūto KF finansējumu ieskaita attiecīgā KF līdzekļu uzskaites kontā;
- ja neatbilstoši veiktie izdevumi ir pārskaitāmi EK, atgūto valsts budžeta finansējumu, KF finansējumu un saņemto nokavējuma naudu ieskaita Valsts kases norādītajā valsts budžeta pārējo nenodokļu ieņēmumu kontā.

Ja neatbilstoši veiktie izdevumi ir pārskaitāmi EK, maksājumu iestāde, pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu, veic finanšu līdzekļu atmaksāšanu EK no FM budžeta apakšprogrammas 41.08.00 „Finansējums Eiropas Savienības fondu un Norvēģijas valdības finanšu instrumenta līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai”.

Maksājumu iestāde uzskaita atgūstamo un atmaksāto neatbilstoši veikto izdevumu KF finansējumu un ziņo EK atbilstoši ES tiesību aktos par KF vadību un kontroli noteiktajām prasībām, kā arī informē vadošo iestādi un neatkarīgo struktūrvienību desmit darbdienu laikā no neatbilstoši veikto izdevumu atmaksāšanas brīža.

4.2.6. Finanšu korekcijas

Attiecībā uz finanšu korekcijām ir piemērojami Regulas Nr.1164/94 H pants, Regulas Nr.1265/99 8.pants un Regulas 1386/02 17. un 18.pants.

KF gadījumā piemēro šādu principu:

- ja atsevišķu vai sistemātisku neatbilstību radītie finanšu zaudējumi nav precīzi aprēķināmi, atmaksājamās summas nosaka pēc fiksētas likmes;
- ja neatbilstību radītie finanšu zaudējumi ir precīzi aprēķināmi, tos nosaka pēc ekstrapolācijas metodes.

Detalizētāks skaidrojums par finanšu korekcijām ir pieejams EK vadlīnijās „Pamatnostādnes par principiem, kritērijiem un indikatīvajām skalām, ko Komisijas dienesti piemēro, nosakot finanšu korekcijas saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr.1164/94 par Kohēzijas fonda izveidi II pielikuma H panta 2.punktu”.